

El siboc (*Caprimulgus ruficollis*) a l'Empordà.

Carlos Alvarez-Cros

Siboc (*Caprimulgus ruficollis*)

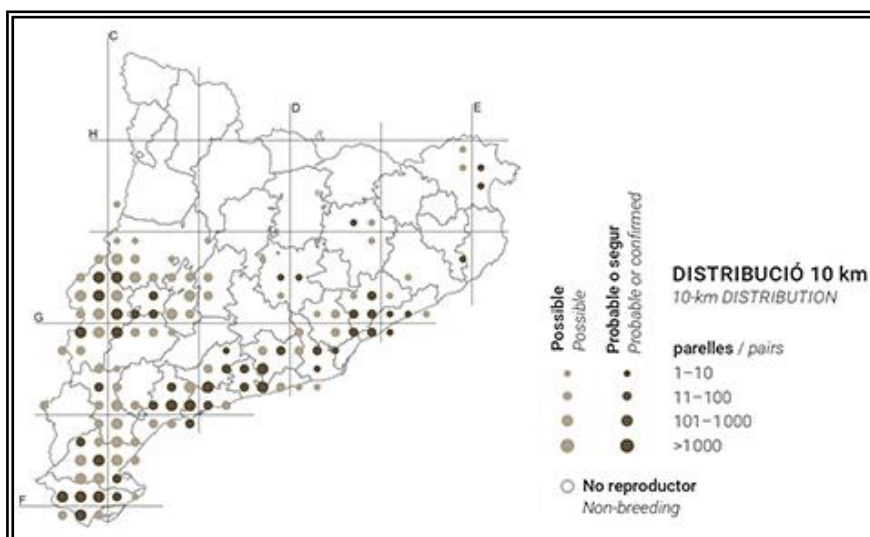
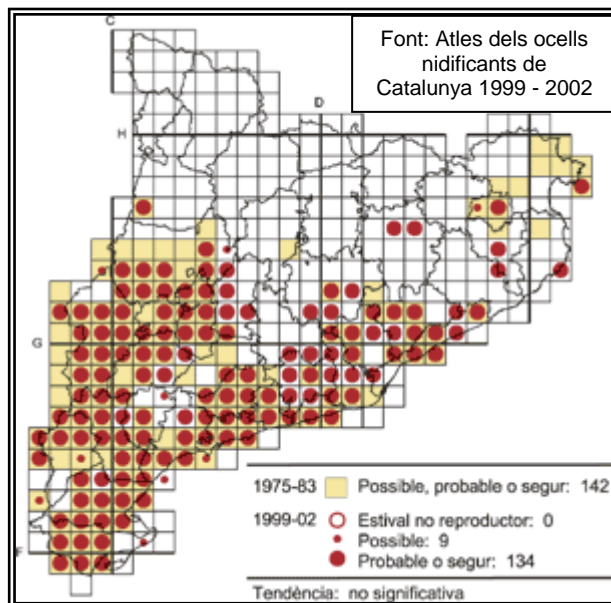
© Carlos Valdecantos / CENEAM - MMA

Comitè Avifaunístic Empordanès (CAE): Carlos Alvarez-Cros, Joan Budó Ricart, Gerard Dalmau Bonet, Miquel Àngel Fuentes Rosúa, Joan Ventura Linares.

Citació recomanada: Alvarez-Cros, C. 2024. El siboc (*Caprimulgus ruficollis*) a l'Empordà. V2. Comitè Avifaunístic Empordanès.

El siboc és una espècie migradora que, actualment, cria a la península Ibèrica i al nord-est d'Àfrica (Marroc, Algèria i Tunísia). La seva àrea d'hivernada se situa a una zona de l'est de l'Àfrica tropical, que va de Mauritània a Libèria, arribant per l'oest a Malí (del Hoyo, Elliott i Sargatal, 1999). A Catalunya, la majoria de les 6.000 a 10.000 parelles reproductores es concentren als dos terços meridionals del territori. L'Alt Empordà constitueix el seu límit nord-oriental i queda desconnectat de la resta de territoris ocupats (Bonan *in* Franch i altres, 2021).

Pel que fa a l'Empordà, malgrat que és una espècie d'estatus mal conegut, les dades que trobem a la bibliografia ens parlen de que el siboc era freqüent a les comarques gironines a finals del segle XIX (Vayreda, 1883). Aquesta situació, probablement, es va mantenir durant bona part del segle XX, ja que Sargatal i Llinàs (1978) continuaven considerant-la freqüent a l'Empordà a finals dels anys setanta. De llavors ençà però, la situació sembla que va canviar de forma radical a les comarques empordaneses. Així, la diferència entre les dades d'ambdós Atlès d'ocells nidificants a Catalunya del segle XX, reflecteix una important regressió d'aquesta població. Mentre que, a principis dels anys vuitanta, es va detectar a nou quadrícules de l'Empordà (Muntaner i altres, 1983), durant el període 1999 - 2002 només va ser detectat a dues (Estrada i altres, 2004). Aquesta important davallada podria ser la continuació d'un lent procés de regressió que ja provocà la desaparició de la població reproductora de la Provença i del Rosselló durant la segona meitat del segle XIX o la primera del segle XX (Loverec i Vigne *in* Pascal i altres, 2003). De fet, Companyo, a final del segle XIX, no esmenta l'espècie al Rosselló, a la seva *Histoire Naturelle du département des Pyrénées-Orientales* (1863) i, actualment, a França, les citacions de siboc se sotmeten a homologació pel *Comité d'Homologation National* (Clavell, 2002). De tota manera, al nou Atlès dels ocells nidificants a Catalunya, 2015-2018 (Bonan *in* Franch i altres, 2021), la situació torna a canviar i es detectà dues quadrícules de cria possible a l'Alt Empordà i dues de probable o segura a la mateixa comarca i una al Baix Empordà.

LLISTAT DE CITACIONS

Les citacions, que van fins al 31/12/23, estan agrupades per comarca i ordenades cronològicament. S'hi especifica el lloc, la data i el nombre dels exemplars observats. Segueix, entre parèntesi, la referència bibliogràfica. Les citacions homologades pel CAE figuren en lletra de color blau.

ALT EMPORDÀ

1989

Roses. 1 ex. sedimentat a cap Norfeu els dies 25 i 26.IX (Feliu, 2010).

1990

Llançà. 1 ex. a Grifreu, el 13.V.1990. Citació CAE 49 homologada. (Alvarez i altres, 2007).

1993.

Llançà. 1 ex. el 25.VII. Citació CAE 64 no acceptada per descripció insuficient. (Alvarez i altres, 2007).

Llançà. 1 ex. cantant a la nit, al camp de futbol, l'1.VIII (Feliu, 2010).

1994.

Llançà. 1 ex. cantant a la nit, al camp de futbol, el 30.IV (Feliu, 2010).

Llançà. 1 ex. el 14.V. Citació CAE 68 no acceptada per descripció insuficient. (Alvarez i altres, 2007).

1997

Vilajuïga. 2 exs. cantant al sector de la Vinya del Rei, el 7.VI (Feliu, 2010).

2001

Parc Natural del Cap de Creus 1 ex. sentit cantar el 22.VI a la zona del puig de la Guardiola (Feliu, 2007).

Cadaqués 1 ex. espantat pels petards de Sant Joan a l'aparcament de cotxes de Cadaqués, el 23.VI (Feliu, 2007).

2002

Sant Salvador de Verdera. 1 ex. a pista del mas Ventós a Sant Salvador de Verdera, el 14.VIII. Citació CAE 25 homologada. (Alvarez i altres, 2007). únic registre de l'any al PNCC, on sembla que l'espècie ja no s'hi reproduceix o ho fa en molt baix nombre (Feliu, 2007).

2007

Cap de Creus. 1 ex. cantant a la Vinya del Rei, el 26.VI. Citació no enviada a homologació pel CAE (Ollé i Barriocanal, 2008).

2009

Rabós. 2 mascles cantant a Delfià, el 26.VI. Citació CAE 125 homologada (Alvarez i altres, 20010).

2010.

Rabós. 1 ex. cantant repetidament al lloc "habitual", l'11.VI. Citació no enviada a homologació pel CAE (ICO, 2009-2023).

Rabós. 1 mascle a Delfià, el 19.VI. Citació no enviada a homologació pel CAE (Frontera.cat).

2015

Mollet de Peralada. 1 mascle cantant, el 13.VI; no menys de 3 els dies 14.VI i 26.VI. (ICO, 2009-2023).

Sant Pere Pescador. 1 ex. el 7.X. (ICO, 2009-2023).

2018

Alt Empordà. 10 ex. durant el primer cens comarcal, el 2.VI. (IADEN, 2018).

Mollet de Peralada. 1 ex., el 2.VI. (ICO, 2009-2023).

Sant Climent Sescebes. 1 ex., el 2.VI. (ICO, 2009-2023).

Figueres. 1 ex., el 27.VI. (ICO, 2009-2023).

2020

Fortià. 1 ex., el 14.VI. (ICO, 2009-2023).

Sant Pere Pescador. 1 mascle cantant a l'illa de Caramany, el 18.VI. (ICO, 2009-2023).

L'Armentera. 1 mascle cantant, el 18.VI. (ICO, 2009-2023).

Sant Pere Pescador. 1 mascle cantant, el 18.VI. (ICO, 2009-2023).

Sant Pere Pescador. 1 ex., el 9.VII. (ICO, 2009-2023).

2021

Sant Pere Pescador. 1 mascle cantant a l'illa de Caramany, el 7.V. (ICO, 2009-2023).

Fortià. 1 ex., el 17.V. (ICO, 2009-2023).

PNAE. 1 mascle cantant a l'aguait Pallejà, el 27.V. (ICO, 2009-2023).

PNAE. 1 mascle cantant a l'estany Sirvent, l'11.VI. (ICO, 2009-2023).

Sant Pere Pescador. 1 mascle cantant a l'illa de Caramany, els dies 27.VI i 30.VII. (ICO, 2009-2023).

2022

El Far d'Empordà. 1 ex., el 27.III. (ICO, 2009-2023).

Sant Pere Pescador. 1 ex. al Mig de dos Rius, el 14.V. (ICO, 2009-2023).

Sant Pere Pescador. 1 mascle cantant a l'illa de Caramany, el 29.V. (ICO, 2009-2023).

Sant Pere Pescador. 1 ex., l'1.VI. (ICO, 2009-2023).

Sant Pere Pescador. 2 exs., el 16.VI. (ICO, 2009-2023).

2023

Peralada. 3 exs., el 31.V. (ICO, 2009-2023).

Sant Pere Pescador. 1 ex. al Mig de dos Rius, el 3.VI. (ICO, 2009-2023).

Sant Pere Pescador. 1 ex. a l'illa de Caramany, el 27.VI. (ICO, 2009-2023).

Rabós. 1 ex., el 7.IX. (ICO, 2009-2023).

Cadaqués. 2 exs., el 6.X. (ICO, 2009-2023).

BAIX EMPORDÀ

1986

Castell d'Aro. a l'agost va ser capturat un presumpte exemplar que no va ser identificat amb total seguretat (Alvarez, 1999).

2001

Palamós. Dada de comportament territorial a la quadrícula de Palamós de l'Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002 (Estrada i altres, 2004).

2014

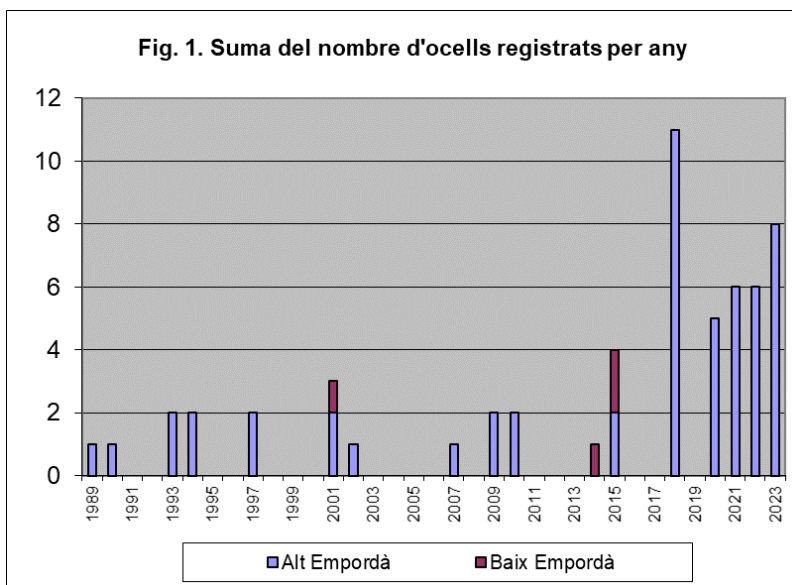
Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura. 1 mascle cantant, el 22.VI. (ICO, 2009-2023).

2015

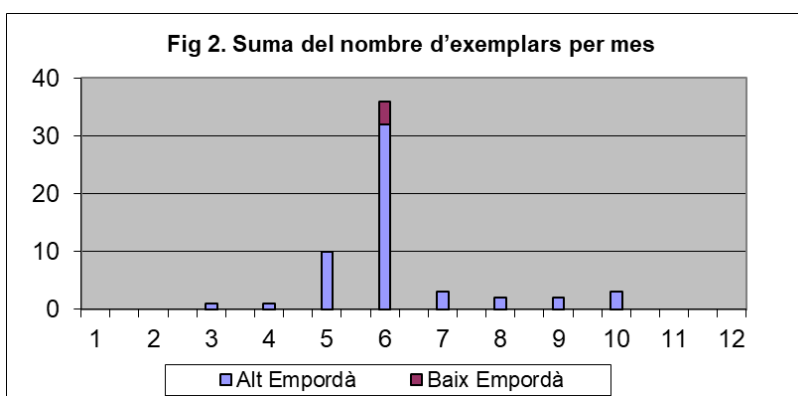
Ullà. 2.exs., el 20.VI. (ICO, 2009-2023).

Tenint en compte que la població catalana de siboc constitueix un dels límits septentrionals de la distribució de l'espècie i que la de l'Empordà n'és el seu extrem nord-oriental, que és molt reduïda i està aïllada de la resta, el risc de desaparició és molt gran. El declivi poblacional reflectit pels resultats dels dos Atles d'ocells nidificants de Catalunya del segle XX, afegit a les escassíssimes citacions durant la primera dècada del present segle (fig. 1), semblaven anunciar una extinció imminent de l'espècie com a reproductora a les comarques empordaneses. En tot cas, sembla que s'ha produït una certa recuperació, com ho han demostrat els treballs de camp del darrer Atlas d'ocells nidificants de Catalunya (Bonan *in Franch* i altres, 2021). Addicionalment els darrers seguiments poblacionals (censos específics) estimen una població d'entre 12 i 14 parelles a l'Alt Empordà, el 2020 (Alvarez-Cros i altres, 2022).

La figura 1, que mostra el nombre d'ocells registrats per any de les citacions recollides, reflecteix l'extremada escassetat de l'espècie a les comarques empordaneses i la seva irregularitat, amb no pocs anys sense registres. També es pot apreciar un cert canvi de paradigma als darrers anys. Això, probablement no es deu tant sols a una recuperació de l'espècie sinó, també, a un augment de l'atenció envers la mateixa, així com un augment significatiu del grau de prospecció. També és remarcable el fet que la majoria de citacions es concentren a l'Alt Empordà.

La figura 2, mostra la suma del nombre d'exemplars detectats per mes. Com no podria ser d'altra manera, reflecteix perfectament la fenologia coneguda, amb presència d'abril a octubre, tot i que cal remarcar una citació molt primerenca de finals de març. Pel que fa al nombre d'ocells, probablement mostra un cert biaix provocat per la major activitat canora dels mascles concentrada als mesos de maig i juny, a la que s'afegeix el màxim esforç de prospecció de l'espècie en aquests mateixos mesos.

AGRAÏMENTS

Vull agrair a tots els observadors les citacions realitzades i registrades, ja que sense el seu esforç no s'hauria pogut portar a terme aquest recull. També a Carlos Valdecantos per haver cedit la imatge que il·lustra el text i a Marc Anton i Santi Guallar, de l'ICO, pels detalls donats a la consulta de la dada del Baix Empordà de l'Atles de Nidificants.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Alvarez, C. 1999. Els ocells de la vall del Ridaura. Sant Feliu de Guíxols, Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols.

Alvarez, C., Barriocanal, C., Betran, M., Budó, J., Burgas, A., Campsolinas, A., Ollé, A. (2010). 5è Informe d'homologació de citacions del Comitè Avifaunístic Empordanès. Comitè Avifaunístic Empordanès.

www.comiteempordanes.org/Homologacions/5e_Informe_homologacio.pdf

Alvarez, C., Burgas, A., Capalleras, E., Feliu, P., Ollé, A. 2007. Segon informe d'homologació de citacions del CAE. Comitè Avifaunístic Empordanès.

http://www.comiteempordanes.org/Homologacions/2n_Informe_homologacio.pdf

Alvarez-Cros, C., Budó, J., Dalmau, G., Fuentes, M. A., Ventura, J. 2022. Espècies d'aus nidificants prioritàries a l'Empordà 2020, Informe XIII. Comitè Avifaunístic Empordanès (CAE).

https://www.comiteempordanes.org/Seguiment/Nidificants_2020.pdf

BirdLife International/EBCC. 2000. European bird population: estimates and trends. Cambridge, UK: BirdLife International.

Bonan, A. 2021. Siboc *Caprimulgus ruficollis*. In Franch, M., Herrando, S., Anton, M., Villero, D., Brotons, L. 2021. Atles dels ocells nidificants a Catalunya. Distribució i abundància 2015-2018 i canvi des de 1980. Institut Català d'Ornitologia / Cossetània edicions. Barcelona.

Clavell, J. 2002. Catàleg dels ocells dels Països Catalans. Bellaterra, Lynx Edicions.

Companyo, L. 1863 Histoire Naturelle du département des Pyrénées-Orientales, Imprimerie de J. R. Alzine, Perpignan.

www.archive.org/stream/histoirenaturell03comp/histoirenaturell59comp_djvu.txt

Del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J. (eds.). 1999. Handbook of the Birds of the World. Vol.: 5. Barcelona. Lynx Edicions.

Estrada, J., Pedrocchi, V., Brotons, L., Herrando, S. (eds.) 2004. Atles dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002. Barcelona. Institut Català d'Ornitologia (ICO)/Lynx Edicions.

Feliu, P. 2007. Anuari ornitològic del Parc Natural de cap de Creus 2001-2005. El Port de la Selva, Paratge Natural del Cap de Creus, Departament de Medi Ambient i Habitatge, Generalitat de Catalunya, Monestir de St. Pere de Rodes - Palau de l'Abat.

www.comiteempordanes.org/Anuaris/AnuarisPNCC/Anuari_PNCC_01_05.pdf

Feliu, P. 2010. Anuari ornitològic del Parc Natural de cap de Creus 1950-2000. El Port de la Selva, Parc Natural del Cap de Creus, Departament de Medi Ambient i Habitatge, Generalitat de Catalunya, Monestir de St. Pere de Rodes - Palau de l'Abat.

www.comiteempordanes.org/Anuaris/AnuarisPNCC/Anuari_PNCC_50_00.pdf

Frontera.cat (Blog desaparegut).

IADEN, 2018. Primer cens comarcal de Siboc.

<https://iaeden.cat/wp-content/uploads/cens-comarcal-de-siboc.pdf>

ICO. 2009-2023. Portal ornitho.cat. ICO, Barcelona. www.ornitho.cat

ICO. 2023. Servidor d'Informació Ornitològica de Catalunya (SIOC). ICO, Barcelona.

<https://www.sioc.cat/fitxa/CAPRUF>

Muntaner, J., Ferrer, X., Martínez-Vilalta, A. 1983. Atlas dels ocells nidificants de Catalunya i Andorra. Barcelona, Ketres.

Ollé, A. & Barriocanal, C. (coord.). 2008. Anuari d'Ornitologia Empordanès. 2007. p.10. CAE.

www.comiteempordanes.org/Anuaris/Anuari_Emporda_2007.pdf

Pascal M., Lorvelec O., Vigne J.-D., Keith P. & Clergeau P. (coordonateurs), 2003. Évolution holocène de la faune de Vertébrés de France: invasions et disparitions. Institut National de la Recherche Agronomique, Centre National de la Recherche Scientifique, Muséum National d'Histoire Naturelle. Rapport au Ministère de l'Écologie et du Développement Durable (Direction de la Nature et des Paysages), Paris, France. Version définitive du 10 juillet 2003.

<http://inpn.mnhn.fr/docs/inventaires/annexee.pdf>

Sargatal, J. Llinàs, R. (1978) Els ocells de l'Empordà. Figueres, Centre Excursionista Empordanès.

Vayreda, E. (1883) Fauna Ornitológica de la Provincia de Gerona. Girona, Paciano Torres.